

Biserica și Școala

Foaie bisericăască școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune a
TIPOGRAFIA DIECESANĂ DE ARAD.

Nrul 7050/1904.

*Tuturor oficiilor protopresbiterale și parohiale
de sub jurisdicțiunea Conzistorului gr.-or. rom.
din Arad.*

După ce prin dispozițiunea noastră de la 11/24 Ianuarie 1904 Nr. 136 am revocat tuturor funcționarilor acestei diecese în memorie obligământul de a se interesa și de a lua cunoștință de celea publicate în organul oficial al diecezei »Biserica și Școala« abonându-l fiecare ori din resursele sale proprii, ori în contul oficiului respectiv, am aflat de lipsă și de aceea îndatorăm acum pe toți conducătorii oficiilor protopresbiterale și parohiale ca, exemplarul procurat din banii Bisericii sau a Cultului, care și altcum formează proprietatea parohiei, să-l conserve și așeze în ord cronologic, iar la finea anului să-l dea la compactor pentru a-l pune în tablite traionice și astfel legat să-l depună în arhivul parohial sau protopresbiteral ca și avere a parohiei respective a tractului.

Și până atunci însă, în vederea că exemplarul procurat din banii parohiei nu este numai pentru preoți ci și pentru învățători, îndatorăm pe conducătorii oficiilor parohiale, ca fiecare număr al organului oficial mai sus numit să-i dea și preoților celorlalți dacă sunt precum și învățătorilor din comună când îl vor cere, având fiecare dintre ei a adevări primirea și citirea prin subscrierea numelui lor pe fiecare număr la organului amintiti și aceasta cu atât mai vartos, cu cât neștiința și așa nu scuză, iar noi voim să dăm ocaziune tuturor pe cari îi privește, a cunoaște mersul lucrurilor și cuprinsul ordinațiunilor superioare publicate în numitul organul oficial a diecezei.

Toți P. O. D. protopresbiteri tractuali primesc îndatorirea ca din incidentul vizitațiunilor,

ce vor face în comunele bisericesti lor submanuate, să controleze riguros, dacă ordinul nostru Nr. 136/1904 și respective acest ordin al nostru s'a efectuit ori ba și în rapoartele lor ce vor subșterne aici să raporteze despre aceasta sub punct special,

Arad, 4/17 Februarie 1905.

Joan J. Papp

Episcop.

PROGRAMELE

și

NOUA LEGE DE PREDARE

Comunicare făcută la Congresul din Nürnberg din
Aprilie 1904.

(Urmare și fine.)

Schimbarea felului de activitate cere însă o *tensiune tot mai mare a atenției și o muncă de adaptare* continuă. Și cu cât schimbul se face mai des, cu cât unitățile de timp destinate fiecărui obiect sunt mai mici, cu atât risipim forțele copilului mai mult și mai fără folos. Plăcerea pe care o dă schimbul, *senzația de nou, de altceva*, își are de sigur valoarea sa în procesul de asimilare, dar nu compensează *efortul* de adaptare, *efort* pe care îl facem pentru a lua *nuanța specială* a ideilor din fiecare obiect de învățământ.

Profesorii de curs secundar au făcut de sigur cu toții următoarea observație: Abia după 20—30 de minute de la intrarea în clas simțеști clasa încălzită, unificată în gândire, vibrând sub puterea convingerei d-tale. Acum s'a făcut adaptarea!

Și atâta muncă nerodnică să risipim noi la copii de câte 4—6 ori pe zi?!

Dar chiar în afară de considerația aceasta a istovirei fără nevoie, nu vi se pare că deprinzând copiii se treacă așa de curând de la o disciplină la alta, îi îndrumăm spre superficialitate?

Mie, o mărturisesc, ori cât m'ar costa lucrul, dispozițiunea aceasta școlară, îmi place impresiunea unei sistematice *feminizări* a minților... Se zice că inteligența feminină este caracterizată tocmai prin saltul — cu

și fără rost — de la o idee la alta, într'un timp foarte restrâns. Oare în acest sens să se realizeze izbânda feminismului?

Fenomenul de supra-muncă, la care am ajuns și noi pe altă cale, a fost semnalat sunt acum 20—25 de ani; se atribuie numărului mare de cunoștințe, programelor încărcate și îndreptării activității copilului exclusiv în sensul intelectual. Ca corectiv s'a propus munca fizică.

Păreră noastră este că oboseala nu vine de la încărcarea programelor ci de la organizarea cunoștințelor și dela metodele de predare. Același stoc de cunoștințe s'ar putea da, cu rezultate osebite, într'un timp mai scurt, dacă am suprima tot ce irosește mintea fără să-i dea un folos echivalent și dacă am modifica ordinea în care să se prezinte ele.

Am semnalat în treacăt ceea ce cred nepotrivit sau nefolositor dintre lucrările școlare. În privința organizării cunoștințelor, chestiunea e prea complexă pentru ca să între în cadrul unei așa de modeste comunicări.

Ziceam că nu e numărul de cunoștințe care ostenește. Poate mă înșel, însă eu socot că crierul își are și el toanele și răzvrătirile lui *instinctive*, că 'ntr'un timp dat numărul de cunoștințe asimilate e statornic în primul loc tot de plasticitatea lui, ori care ar fi efortul profesorului. Câți elevi și-au însușit toate cele spuse de către profesor? Cu ajutorul lenei, cu acel al fantaziei sau al amintirii, mintea copilului își caută hrana aiurea, de îndată ce noțiunile explicate nu se impun conștiinței lui *dela sine*. Dar, ori-ce ar gândi elevul, el e ținut să stea neclintit, să *simuleze* starea care presupune priceperea și să o simuleze cu *toată tensiunea* de care e capabil timp de 4—5 ore pe zi. Acestă tensiune e, după mine, cauza ostenelei. *Atenția*, fie ea reală, sau *simulată*, iată *activitatea care tocește* mințile, care ne *irosește* puterile.

S'a propus ca remediu munca manuală.

Această muncă este de sigur un derivativ însemnat, merit să evite multe excese. Dar după 7—8 ore de activitate cerebrală, cum o cere învățământul secundar, mai poate copilul întreprinde și muncă fizică?

Dr. Mosso a dovedit, că gimnastica în școli nu-i de cât un *supliment de supra muncă intelectuală*.

Același lucru îl putem spune despre ori-ce muncă manuală *supravegheată* și transformată în *activitate simultanee*. Pentru ca munca fizică să fie un derivativ odihnitor al minții, ea trebuie lăsată să se modeleze după energia de care dispune elevul în fiecare moment, după gustul și fantazia lui din fiecare clipă. O reglementare a acestia ar rezulta din însuși forța lucrurilor, fără intervenția noastră. Oare jocurile copiilor sunt fără ordine?

Ori ce emulație, *impusă mai ales*, ori ce simultaneizare, *incordează* mințile prea tare și le ostenește.

Din acest punct de vedere, găsec că absurditatea cea mai izbutită pe care au invetat-o pedagogii tuturor vremurilor, este metoda lucrului de mână din școlile de fete.

Lucrul de mână este dexteritatea care se poate face fără un efort intelectual, care se poate mecaniza de la început. Maestrele actuale o transformăm într'o lucrare intensiv conștientă. Ele silesc 50—60 de copii să lucreze absolut cu aceeași repegiune, în aceeași mișcare, urmărind explicațiile teoretice pe care ele le fac pe tabelă. Și ce teorie!... Cum se scade sau se înmulțește la colțun, pe unde se bagă acul la cutare sau cutare punct etc....

Asta e ca și cum am sili copiii să nu meargă fără să observe locul unde pun fiecare picior și fără să numere

sau să determine cu fel de fel de vorbe mișcarea ce o fac! Ca și cum am cere elevului ce cântă la clavier, să spună numele fiecărei note cu degitațiunea și tonul ei etc... Acolo unde natura ne-a învățat să ne lipsim de lumina obositoare a conștiinței, de munca migăloasă a acesteia, noi să impunem conștiința!

D dr. Gustave Le Bon, a formulat o definiție, care greșită în generalizarea ei, exprimă foarte bine o latură a valorii educațiunii. El zice: „*educația este trecerea conștientului în inconștient*”.

Tot ce putem trece în inconștient este de sigur o achiziție *definitivă* pentru individ și poate chiar pentru generațiuni ulterioare. Și trebuie ca omul să evolueze în acest sens, nu pentru a deveni un automat, cum s'ar putea crede interpretând rău formula, ci pentru a folosi lumina cunoștinței pentru noi cuceriri, în nouă domenii!

Când silim copiii să gândească intensiv, acolo unde nu e nevoie, nu numai că-i ostenim fără folos, dar ne împotrivim mersului firesc al evoluțiunii lor.

Câte mijloace de secătuire a inteligenței n'au învățat și pedagogii!!

Să încheiem. Caracteristica generală a învățământului nostru și a metodei de predare în vigoare, mai ales în învățământul inferior, este *clarificarea și organizarea de timpuriu în conștiință a unui număr cât mai mare de cunoștințe*. Această clarificare ar trebui să însemne economie de timp. Economia nu se face însă de îndată ce copilul muncește tot atâtea ore și tot atâtea ani, ca și cu metoda veche! O reformă, și aceasta nu mai în scopul de a ne conforma pe deplin spiritului metodei în vigoare, ar fi să reducem numărul anilor de școală, *sau și mai bine*, să reducem orele de *lucru zilnic*, lăsând cât mai multă vreme muncii manuale *libere activității spontanee a copilului*.

Eu însă găsec o primejdie în însăși spiritul metodei de predare. În adevăr, metoda actuală, cu multiplele-i mijloace de concretizare, cu procedurile de reproducere, pune conștiința copilului în deplina posesiune a cunoștințelor primite... dar o *potențiază*, o conștientă pe care vrăsta nu o îngăduie. O ganizând cunoștințele de la început, *directionând* minte spre cercetare și generalizare, metoda nouă *crează nevoi intelectuale nepotrivite* cu evoluția firească! De a precocitatea care ne dă iluzia izbândeii, dar care face că la 18 ani tinerimea să fie neurastenică. Prea mult se slugește metoda nouă de mijloacele de *investigație științifică* și prea puțin ține seamă de *incetăneala* cu care evoluează în mod firesc mintea omului. Învățământul nostru *previne, întâmpină, aticipează, satisfăce* nevoi *intelectuale* cari abea licăresc, le creează cât odată de-a'ntregul, pe când *țânta* lui, *menirea* lui, ar fi să numai *satisfăcerea acestor nevoi atunci și acolo unde există*.

Dacă observațiunile precedente sunt juste, o reorganizare fundamentală a învățământului se impune în interesul igienei sufletești, în interesul bunei stări morale a generațiunilor cari se ridică.

Nu e potrivit cu puterile mele să arăt în ce se are a se face această reorganizare. Sistemele de educație sunt creațiuni mărețe, pentru cari nu ori cine poate fi chemat.

„Concepțiunea nepătată”

Revin la „contingentul abundent” de dovezi, cari Dl I. Bălan în numerii 4, 5, și 6 a. c. din „Ura” se încearcă a dovedi, că noaua dogmă a biser

apusene despre concepțiunea nepătată „nu e străină de doctrina bissericii vechi“, ceea ce „se vede din citatele aduse . . . mai ales din cele luate din Mineu și dela Galiatowski și Baranonowi“.

„Amintesc odată și pentru totdeauna și încă aici la început“, că biserica „neunită“ nu făurește dogme din teologumenenele singuraticilor teologi, nici din documentul oficios „autenticat de conzulul francez“ al conventicolului — căci n'are criteriile unui sinod — din Aleppo, pus la cale sub influința puterilor romano-catoalice de zeloșii iezuiți, pentru a câștiga prozeliți în orientul ortodox, ci în doctrina ei religioasă se razimă numai și numai pe fundamentul cel solid al *bisericii vechi ecumenice*, păstrând nevătămat și mărturisind constant în confesiunile ei acea credință, care s'a păstrat și mărturisit totdeauna, pretutindenea și de cătră toți.

Dacă dl Bălan se simte dispensat, ca în „constituirea dogmei“ să nu țină cont de doctrina S-ților Părinți și de părerile doctorilor și marilor dascăli ai bissericii apusene — „în capul cărora n'a încăput dogma așa ușor“, deoarece „ei au un sistem după care își explică toate lucrurile“, să ne fie și noua iertat a nu pune deosebit temei pe socotința izolată a unor „stâlpi“ de înălțimea unui Baranovici, Galiatowski, Ignatius, Bălan, Andreas etc.

Cumcă biserica veche n'a știut nimc de „privilegiul Preacuratei“, ci mai vartos a mărturisit, că singur Iisus Hristos — *unicul prin care ne-am rescumpărat* (Efes. 1, 7, 8, I Tim. 2, 3—6) — s'a conceput și născut fără păcatul original, s'a dovedit în numerii 51 și 52 din „Biserica și Școala“ cu citate și sentențe într'adevăr „abundente“ din scrierile S-ților Părinți, cari sunt chemați a testa — ear nu Baranovici și Galiatowski — ce a crezut și mărturisit biserica lui Hristos în timpurile ei clasice.

Cine a scris articolul respectiv și ce ediții a folosit din S-ții Părinți nu impoartă. Redacțiunea e responsabilă pentru tot ce se publică în coloanele amintitei foi. Dl Bălan putea să stea cu ea de vorbă. În loc să-o facă aceasta, se spectorează contra propriului autor Guetée într'un mod caracteristic pentru spiritul de tolerență al unor elevi ai congregației „de propaganda fide“ dintre cari unul, compătindu-ne pentru „starea de tot delăsată și vrednică de compătimit“, în care ne aflăm noi „neuniții“, roagă pe Preacurata să ne trimită o rază de lumină, care luminându-ne mintea să ne readucă la calea adevărată („Unirea“ feuilletonul din Nr. 5 a, c.)

Reproduc din cuvânt incuvânt, că onorații cetitori ai acestei foi să vază și să înțeleagă cum se „zdrobesc argumentele“: „Guetée e unul, care a părăsit steagul, căruia i-a jurat credința, pentru astfel de ostași „Dienstreglement“-ul are un paragraf, ce spune, că acestia trebuie împușcați. Cu astfel de criminali nu stau de vorbă. — Citatele ingrămădite, ce se aduc în acei doi numeri, nu le pot lua în conziderare, căci în un operat, unde vrei să argumentezi ceva nu așa se citează“.

Dlul Bălan nu-i plac „citatele ingrămădite“ din S-ții Părinți. Pricepem supărarea și nu ne mirăm. Pagubă, că nu e în floare înveșiția — sanctum officium — care avea obiceiul „evangelic și creștinesc“ de a trimite pe rug nu numai pe eretici, ci și pe toți aceia, cari cutezau a avea o altă părere pe terenul teologiei sau al științelor profane decât lumea oficioasă papală. Azi nu e la modă arderea pe rug, ci „Dienstreglement“-ul prescrie bagseamă: pușca, ca un mijloc de convingere pentru cei oponenți, apostatați și eretici.

Se mai onorează din partea dlui Bălan eruditul arhimandrit Dr. W. Guetée — care bărbătește a stat în fața lumii critice a Occidentului, deci și putea să-l invrednicească cu binevoitoare atențiune — și cu epitetul de „apostat“, ba se numește indirect și „gunoiu“.

Ei bine D-lor! Nu merită oare în măsură și mai mare epitetul de „apostat“ urzitorii „sfinteii uniri“, pentru că părăsira steagul, căruia credință i-au jurat? Eu nu-i voiu numi astfel, ci voiu respecta părerea unui distins și venerat membru al clerului greco-catolic: că trecerea la o altă biserică cu instituțiuni apostolice, cu o preoție și sacramente reciproce recunoscute, nu este încă apostasie. Să nu crute „dl Bălan la ocașuni binevenite cu epitețe de „criminali“ pe aceia, cari „după rău obiceiul lor“ (Șineai) sub ordinile arhiepiscopului Colonici din Strigoiu făcură o *traducțiune fuză în limba latină de pe manifestul de unire . . . O traducțiune din cele mai miselești și criminale, falsificarea unui document public, a unui tractat politico-bisericesc* pentru a supue poporul român Catolicilor și a desființa bisserica română de Alba-lulia.

Noi n'avem „nici în chin, nici în mănecă“ cu asemenea „invinuiri grave“, ci un distins istoric și fiu credincios al bissericii greco-catoalice.

Am fost rugat pe dl Bălan să ne aducă argumente din scrierile Sfinților Părinți, dovedind astfel în mod clar și evident noua dogmă a bissericii apusene, dar și mai nouă a bissericii unite. Zic și mai nouă, aducându-mi aminte de „adunările secrete pentru schimbarea religiei strămoșești“ din 1872 și de cuvintele nemuritorului Barițiu: „De câțiva ani se propun câteva doctrine . . . cari nu se cuprind în simbolul credinței adoptat de biserica noastră, care și până acum au produs cele mai mari îngrijiri și neodihne a spiritelor . . .“

În loc să ne „doboară“ cu astfel de argumentare ce „o recunoaște toată lumea“, ne aduce citate și explicări „de unde nici n'ai crede . . . din Islam“, contra căruia crucitate de extirpare au întreprins papii și popoarele creștine.

Noi așa știm și mărturisim, că izvorul dogmelor creștine e revelațiunea d-zeiască, depusă în sfânta scriptură și tradițiune. Este învățătura lui Mohamed, cuprinsă în Coran, revelațiune divină? Dacă teologii romano-catolici o recunosc de atare, pot cita din ea cu deplin succes, pot conzultă în deplină liniște a conștiinței, „pe cei mai buni intrupați cadi aci“. Noi „neuniții“ nu o recunoaștem de izvor al credinței noastre, ci am rostit în timpurile vechi: anatema lui Mohamed, învățăturai sale și celor ce se țin de ea“. Ce „putere de argumentare“ poate avea deci „explicarea cadilor“, când e vorba de o dogmă specială creștină, care nici „în capul doctorilor“ n'a încăput numai dl Bălan o va ști!

(Va urma.)

Strana.

(Cântări bisericesti aranjate pe note de Trifon Lugojanu.)

(¹/₂) Un element de mare importanță, pentru a influența asupra sufletului omenesc, este cântarea.

Variațiunea și frumsețea cântărilor noastre bisericesti, fără îndoială sunt podoabe ale ritului oriental.

Dar modul cum aceste melodii au fost tre-

cute din vremi asupra textelor bisericesti în limba română, nu în totdeauna a corăspuns cerințelor muzicale și celor de limbă.

Satisfacerea exigențelor de aceasta natură și a pus-o de țântă dl Trifon Lugojanu, profesor de rituale, cant și muzică, la seminarul nostru diecezan din Arad, dându-ne un volum de cântări bisericesti, în cari, fără alterarea textelor autentice și a melodiei originale din dieceză, cântările sunt arangiate unisono, ritmic și corăspunzător prozodiei limbei române.

Prin această publicațiune, în afară de momentul relevat, totodată se și fixează melodiile bisericesti, salvându-se din primejdia transformărilor necompetente, la cari erau expuse, transmițându-se numai prin auz, din generație în generație.

Din punct de vedere didactic, în publicațiunea dlui Lugojanu vedem un moment de progres, o ușurare a învățaturii cântărilor bisericesti, prin întrebuintarea mijloacelor moderne și în acest ram, prin fixarea melodiilor prin note.

Atât din punct de vedere muzical cât și din punct de vedere didactic-practic, dl Lugojanu a făcut un bun lucru, prin publicațiunea sa.

În fruntea cărții, într'o judicioasă expunere, autorul schițează istoricul cântării bisericesti în general și în special în biserica română; indică apoi principiile cari l-au condus în lucrarea sa.

Pe 127 pag. se estind apoi cântările: irmoase, pricezne, glasuri, tropare, stihoavne, pripele, podobii, laude, etc. pentru toate sărbătorile.

Recomandăm cu toată căldura valoroasa carte a dlui Lugojanu, ca o lucrare de bun folos și de valoare netăgăduită, în literatura noastră muzicală.

Reflexiuni

la

„Fondul preoțesc și clasificarea ajutoarelor“.

În numărul 6 al foaiei „Biserica și Școala“ din 1902 am scris următoarele:

Adevărata rană nu e lipsa unui fond de pensii preoțesti, gravamenul serios e faptul trist că sermane preotese în continu le amenință sabia lui Damocles, că rămânând văduve, n'au din ce să se susțină, iar orfanii rămân fără creștere spre rușinea clerului și a bisericii noastre. Așadară dacă frații preoți voesc să aducă jertfă pentru asigurarea familiilor lor, atunci să urcăm cvotele anuale ce le plătim în fondul preoțesc, în măsura, în care putem și voim să asigurăm preoteselor ajutorul vidual. Aici apoi putem pretinde ca aceste cvote de ajutoare să nu fie pendente dela nici o împrejurare ci numai dela anii de serviciu și dela taxele solvite fără deosebire, că cutare preot în ce fel de parohie se află, respective, ca preotul de cl. II să aibă drept — *dacă poate* — a solvi taxele anuale pre-

scrise și impuse celor dela parohiile de frunte, stabilind numai minimul și maximul cvotelor de ajutoare și în măsura aceasta și taxele anuale solvinde din partea preoțimei; aceasta pentru asigurarea fondului preoțesc de ajutoare.

Așadară față cu părerea părintelui Nicolae Crișmariu, desfășurată în nr. 6 al foaiei „Biserica și Școala“ din 1905, eu cred, că e corectă clasificarea ajutoarelor după parohii; să se enunțe însă, că preoții dela parohii de clasa II și III — *dacă pot și dacă voiesc* — au dreptul și dânsii să plătească cvotele impuse celor din parohii de cl. I, și conform taxelor de solvire să aibă și văduvele lor dreptul la ajutoarele stabilite pentru văduvele preoților din parohii de clasa I.

Astfel nime nu se poate plânge, că familia lui e scurtată și neindreptățită, sau că i-se impun fără voie taxe și sarcini nesupportabile.

B.-C o m l o ș, la 8 Februarie. 1905.

Mihai Păcățian,
paroh.

Ne face plăcere a da loc acestei opinii; dar intrucât știm noi, cercurile hotăritoare nu sunt aplicate a intra în nici o reformă, până ce nu vor fi arangiate taxele restante și preoțimea va dovedi prin bilde aceasta, că știe, că numai prin împlinirea datorințelor poate ajunge la drepturi.

Redacțiunea.

Tot în chestiunea catehizării.

Reflexiuni.

(Urmare și fine.)

Eram școlar în satul natal și pare-mi-se la sărbătoarea sf. Stefan, după Utrenie frig fiind, credincioșii se adunară în sala școlii. Pericoapa evanghelică prescrisă pentru acea zi este: pilda stăpânului casei, care a sădit vie, și cetită fiind la Utrenie, învățătorul începe a vorbi despre pildă că: cât e de frumoasă și cum de minunat zugrăvește pe oamenii cei răi și fără de lege. Un fruntaș îl intrerupe: oare să se fi întâmplat așa cum scrie evanghelia despre acei oameni? La aceasta învățătorul răspunde: nu dragii mei, aceasta este o pildă prin care dl Hrs. arată, că așa au făcut oamenii cei necredincioși cu prorocii, cari au fost în servii lui D-zeu, și așa primesc și pe fiul său.

Iată tabloul. Un creștin fruntaș, care cerceta șf. biserica regulat, de câte ori a auzit pilda aceasta, — șat dar ce folos avea, dacă nu înțelegea. De aici putem conchide: că oare fost-au mai pricopsiți ceilalți? Și ce putea fi cauza? Apoi să tragem consecvența pentru generațiunile viitoare, cari trăsesc între pocăiți, și pe la cari catihetica modernă îi va crește fără a-le aminti măcar de pildele lui Iisus. Și e întrebare, că dacă planul și manualele le eschide, oare cum îi va mai trece cuiva prin minte a se ocupa și cu lucruri de astea? În predică ori exortare? Dar pentru acestea nu este controlă, nu examen, acestea sunt afaceri, care aparțin conștiinței, — iar conștiința de acestea sunthari și trebuie să le cauți, ca să le asii.

Una e cert, că: în alegerea materiei religioase experimentăm. A dovedit-o aceasta în mod clasic dl Dr. Barbu cu comunicarea de experiențe despre „Baba nesățit-oasă“. Va să zică, tocmai pentru că experimentăm, în

tr un loc acceptăm piese nepotrivite, iar în altul omitem pe cele potrivite. Rezultă din acestea că, în alegerea materiei încă mai are loc libertatea cuvântului.

După ce am făcut premisele, cari le-am crezut de lipsă, revin la plan și la cărțile de religione ale dlui Dr. Barbu, stabilind raportul lor cel adevărat, cu atât mai vărtos, că aceste 2 obiecte au să ne servească de mijloace auxiliare la propunerea religiei. Planul în forma existentă este busola, care regulează, respective dă direcțiune catehizării; iar cărțile dlui Dr. Barbu vor fi escluzivul isvor al materiei de religione, — încât sunt informat, că în urma ordinului Ven. Consistor, ca numai acele cărți să fie admise în școalele noastre, cari apar în tipografia diecezei noastre: cărțile dlui Dr. Barbu acolo se tipăresc.

Să vedem mai întâi neajunsurile planului.

Începând cu clasa a II-a piesele sunt binișor alese și ar corespunde pieselor cuprinse în manualul dlui Dr. Barbu.

La clasa a II-a planul nu este consecvent. La început prelinde propunerea istorioarelor biblice din viața Judecătorilor, fără a indica în special piesele afară de Iisus Navi. Mai încolo, deși piesele nu sunt indicate destul de precis și în ordinea cuviincioasă (lov și luat mai pe urmă) ar corespunde așteptării. Dar economia divină prin care s'a lucrat mântuirea omului a cere a se ști, și evenimentul robiei din Asiria și Babilon, prin care s'a pedepsit cerbicia poporului ales; deși metodică în propunerea religiei nu urmărește scop istoric, dar biserica are lipsă să știe creștin deosebitele forme prin cari bunătatea lui D-zeu s'a manifestat față de om. Doară aceasta ar fi cauza, pentru care biserica a luat în ritualul său cântarea: „La riul Vavilonului” ce se cântă în 3 Dumineci consecutiv. Acesta e fundamentul pe care biserica *docens* clădește învățătura de mai târziu. În legătură cu starea din robie este apoi a-se propune despre Daniil și Tovit (deși partea nu e canonică dar stă în raport cu robia Asirienei). La finea Testament. V. lipsește piesa de încheiere care ar fi să fie: „Așteptarea răscumpărătorului”.

Trecând la Testam. Nou planul are mai mari curbururi. Din momentele din viața lui Iisus, cari sunt iaza sărbătorilor bisericesti lipsesc: Întimpinarea Domnului, Tăierea capului St. Ioan Botezătorul și Schimbarea la față.

Din parabole lipsesc: Vameșul și farizeul, Bogatul nemilostiv.

Dintre minuni prescrie numai 3, și nu cele mai semnate: minunea din Cana, Slăbănogul din Capernaum și pescuitul cel bogat. Lipsesc însă cele mai de sf. runde ca: Învierea tânărului dela Nain, a fiicei lui Iair, — șăturarea mulțimei din pustie și minunea Învierii lui Iazar, care stă în raport cu sărbătoarea Floriilor.

Și Despre manualul „Istorie biblice” al D-lui Dr. Barbu, cu privire la Testam. v. am de zis că: piesele pe lăsa a II-a sunt bine alese. Și dacă ar corăspunde mințecerintelor de mai sus observate planului la clasa a II-a aș fi îndestulit. Dar cele 4 piese dela Moise până mai încheierea Test. v. nu acopăr golul, ce stă deschis, și deși vai, ce greutate colosală cauzează catihetului aducerea în concordanță a materiei din manual cu cea prescrișă de plan. Constat că firul cel de aur, cu încheierea istoriei lui Moise s'a rupt.

Alegerea și aranjarea materiei în Test. n. Imi place mult. Începe nimerit cu fecioara Maria și în ord. natural se ocupă cu toate momentele din viața D-lui Iisus, cari au dat naștere sărbătorilor bisericesti. Încheierea o face cu înălțarea D-lui, ce e corect.

Omite însă și d-l Dr. Barbu parabole ca cele: Despre sămănător, Lucrătorii viei, Fiul cel pierdut, Despre neghină, Bogatul nebun.

Iar dintre minuni lipsesc: Fiica lui Iair și Învierea lui Lazar.

Aceste goluri umplute, atât în plan, cât și în Cartea a II-a a d-lui Dr. Barbu, după vederile mele ar corespunde așteptările generale.

La istoria bisericască o singură observare am: Piesa despre perzeuțiunile creștinilor prescrișă în plan, nu ar trebui să lipsească din cartea des-amintită.

Cu aceste obsevări cred, că am descris în conturi generale destul de evident punctul meu de vedere, pentru care nu sunt satisfăcut cu planul și manualele de religione ale D-lui Dr. Barbu și cred că cel ce are bunăvoința a judecă chestiunea din punct de vedere bisericesc așa, ca mine, nu poate fi de altă părere.

Bărăteaz, la 26 Ianuarie 1905.

Nicolae Crișmarin
paroh.

Cuvânt festiv

rostit, cu ocaziunea sfințirii nou clăditului edificiu școlar confesional al parohiei gr-ort. rom. Buhani, prin Ioan Muntean parohul locului (14/27 XI 1904.)

„Înțelepciunea a edificat șiși casă”
(Proverbiile lui Solomon IX 1)

(Urmare).

Lângă acești 21 de învățători salarizați, ca să nu să detragă meritul și lauda cui se cuvine, înșirăm cu recunoștință pe benevolul învățător — ca instructor privat, însă gratuit, actualul epitrop secundar și perceptor la comuna civilă, adevărat binefăcător, cantorul Teodor Ardelean, cel ce a instruit pe cantorii Pau Ageu al lui Petru și Terenție Crișan.

În reasumarea anilor de funcțiune: Cari din cei 21 de învățători, câți au funcționat aici așlăm: Pe Ioan Malița cu peste 26 ani; Paul Agen 7 ani; Ioan Lucaciu buteanul 6 ani. Ceialalți 18, cu câte $\frac{1}{2}$ —1 2—3 ani.

Onorat public evlavios!

Din istoricul școalei parohiei Buhani și al învățătorilor, ce din timp în timp s'au perondat, și din luminele Înțelepciunii, ce au ajuns ei aici, în cărturarii fruntași, cântăreții, pe cari i-am amintit, — v'ați putut convinge, că școala este o ajutoare a casei înțelepciunii, adică bisericești este ochiul. Cu alte cuvinte, școala face începutul, ca creatoare a virtuților, adică a faptelor bune, și în același timp, invers este stricătoare a viciilor, adică a păcatelor, va să zica, ea îndeplinește tot aceeași misiune pentru cei mici, ca și sf-ta biserica pentru cei mari.

Școala instruește, învață pe pruncii de ambele sexe cari acuși vor fi bărbați și matrone, și anume, pe bărbați blândețele, religione, așa ca civilizațiunea creștină, să se afirme și manifeste în aceea, illud praeciarum vorba marelui nostru mitropolit Andreiu — că oameni

de diferite confesiuni și naționalități, pot convețui unul lângă altul, în pace și iubire, — de unde răsare patriotismul adevărat, iubirea de neam, creștinismul nefalșificat, preînchipuit de profetul Isaia, prin leu și miel. Cu cuvintele Înțelepciunii din cartea Proverbiilor împăratului Solomon (c. IX v. 10) zicem: „Începutul înțelepciunii este frica Domnului” adevărată temerea de D-zeu, să învățăm iubirea de lucru și osteneală, cruțarea; vom crea nu numai agronomi, industriași, comercianți și dirigători buni, ci mai pe sus de toate economi buni.

Pe fetete de azi, cari acuși vor fi femei, le instruește școala, să nu fie iubitoare de lux, trufie în vestimente, care risipește averea, ruinoasă casa și moșia străbună, ci să fie cum se cade creștinelor, simple în îmbrăcământ, avute în evlavie, nemișcate în omenie și tăcute, fiind tăcerea coroana frumoșei femești, zicându-le tot din Proverbiile biblice (c. XI v. 22): „O femeie frumoasă fără educațiune, este ca o scroafă cu o fundă (pantlică) de aur pe cap”, și tot din aceeași carte a înțeleptului Solomon (c. XXI v. 19): „Mai bine este (bărbatului) a locui într'un deșert (pustietate surdă) de cât cu muierea certăreață și furibundă”.

Ca să nu lungim prea mult cuvântul festiv de azi, pe scurt repet: Înțelepciunea lui Dumnezeu care am invocat-o azi și o doresc ferbinte, ca să se sălășluască pe veacuri înainte, în casa aceasta națională confesională de învățământ public-poporal, are de scop final, a se instrui tinerimea de ambe sexe, prunci, fete din cursul de toate zilele, junii și junele din cursul de repetițiune, în virtuțile creștinești și civice, ca să le practice, iară viciile, păcatele, să le încunguiure, să se ferească de ele, căci numai în est mod ese la arătare demnitatea omului creștin, făcut după chipul și asemănarea lui D-zeu.

Din stima ce datorim celor încă în viață, din pietatea ce datorim celor mutați la o viață mai bună, — cari toți ne-au creat izvoarele de venit, din cari s'a clădit acest nou edificiu școlar, mai ales pentru cei ce nu știu, spun aci, că s'a ridicat acest edificiu confesional prin conțelegerea parohiei, după zisa străbună: „Concordia res parvae crescunt”.

Și concordia noastră în prima linie a creat-o preabunul D-zeu, și bătrânii prin alipirea cu credință către religiunea ort. și către limba noastră românească. — Aceasta concordie ne-a susținut așa, că astăzi, din darul lui D-zeu, toți până la unul, în aceasta parohie: Ortodoxi și Români suntem!

Resursele de venit au fost:

I Din munificența Măriei Sale D-lui Iulian Török de Varad mare proprietar în Dezna și Buhani, care a donat toată peatra la fundament, cărui și din acest acum sfințit local li aducem și exprimăm profunđa noastră mulțumită.

II Din venitul arinilor, confecționați în sute de metri, ce înainte de aceasta i-au segregat înțelepții bătrâni ai parohiei Buhani, în pascu urbarial pe lângă riul Desnișoara.

III Din arânda de 4 ani a casei de ducheau, proprietate a sf. bisericii noastre de aici.

IV Din arânda de 2 ani a solului cimiterului plus prețul prunelor dintr'un an, de ai, apoi venit arândeii de un an, a întrași extravilanului sf. bisericii.

V Din venitele mesteacănilor pascului comunității urbariale de pe 2 ani.

VI Din vecturările parohianilor cu vite de tra și din laboreea cu mânil, a celor ce n'au vite de tra.

VII Din jertfirea adusă de întreprinzătorii conseni, cu trăsurile și mânil: Petru, Ignatie, Atanas Ageu și Elie Ardelean, cărora abia le-a rămas ce retribuițiune.

(Va urma);

Convocare.

Pe baza §§-lor 42 și 45 din Statutul Organic pe aceasta convoc sinodul pprezbiteral ordinar al tractului Șiria pe ziua de 24 Februarie — 9 Martie 1905 orele 10 a. m. la școala învățatorului Aexă Doboș Șiria, în ședință.

Obiectele de pertractat sunt:

1. Raportul prezidiului despre starea și activitatea anului de gestiune 1904 în afacerile bisericești școlare și fundamentale din acest protoprezbiterat.
2. Alegerea alor 2 membri în scaunul protoprezbiteral (1 ordinar, 1 suplent.)
3. Aprobarea socoții casei tractuale pe anul 1905.
4. Incuviințarea preliminarului de spese al acestor pe 1905.
5. Eventuale propuneri.

On. membrii sunt poftiți să respecte §-ul 43 din Stat. Organic, observând că sinodului li va premedea sf. Liturgie.

Șiria, la 8/21 Februarie 1905.

Traian Terebențiu
adm. ppresb.

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezane de Arad se află spre vânzare „Tălcuiala evangheliilor” de fericitul Loga tipărite cu litere cursive în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 v.

CRONICA.

Hirotonire. Ioan Körösladányi a fost hirotonit întru preot pe parohia din Nadăș.

Ministerul cultelor și instrucțiunii publice dispus, ca restanțele de cult pentru bisericile gr. or. să se încaseze pe viitor prin antistiile comunale și în cazul când conspectele restanțierilor ar fi provăzute mai cu subscrierea și sigilul oficiului protoprezbiteral concernent; nu ca în trecut, când conspectele avu să fie vidimate de consistorul diecezan.

Bal românesc în Timișoara. Ni se scrie din Timișoara, că comitetul parohial dela biserică s. Iliei Timișoara-Fabric a luat măsuri pentru a ține un bal în anul acesta, anume în 9 Martie n. balul său înținat în favorul bisericii și școlii române.

Moartea unui ziarist bucovinean. Din Cernăuți ne vine știrea tristă despre încetarea din viață a lui Eusebiu Ștefanelli fiul veneratului arhimandrit Juvenal Ștefanelli. Regretatul a fost unul dintre puținii bărbați bucovineni din generațiunea mai tânără, cari cu inimă și entuziasm au luat parte activă la luptele poporului bucovinean din ultimii 10 ani. A avut multe desiluzii în timpul activității sale, a rămas însă neclintit la postul său și s'a distins printr'un deosebit zel și abnegațiune. Vara trecută a condus biroul pressei la serbările de lângă mormântul lui Ștefan cel mare din Putna. Odihnească în pace!

† **Vasilie Petri** învățătorul și profesorul luminat dela Năsăud, marele pedagog român, excelentul metodicist, a reposat. — Cu dânsul dispăre unul dintre cei mai valoroși bărbați pe terenul pedagogic la noi, la Români dispăre una dintre cele mai mărețe figuri, pe terenul instrucțiunii, în deosebi la noi Români din monarhia Austro-Ungară.

Din operele și manualele sale de mare valoare pentru școală și învățător, amintim la acest loc: 1) Primul Elementar sau Abecdar, compus la însărcinarea măritului Ordinariat din Gherla apărut la 1864. 2) Scriptologia sau modul de a învăța cetitul scriind, o carte foarte instructivă pentru învățători, un fel de îndreptar la tratarea Abecdarului. A apărut la an. 1872. 3) Instrucțiune, privitoare la tractarea cărților școlastice, an. 187. 4) Noul Abecdar românesc, tipărit la 1878. Din acest Abecdar, cel mai bun Abecdar din câte cunoaștem până acuma, a apărut până acuma în 15 ediții, din care s'au trecut până în prezent peste 100.000 de exemplare. 5.) Legendar sau carte de cetire pentru școlile populare, întocmit pentru an. al III-lea și IV-lea de școală, apărut în 1878. Legendarul acesta, tipărit în a XIII-a ediție, este introdus și azi, ca și Abecdarul, în toate școlile populare din raionul reuniunii învăț. „Mariana“. 6.) Sistemul metric, separat pentru școlari. 7.) Plan de lecțiuni, pentru școlari. 8.) Plan de lecțiuni, pentru școlile populare române, întocmit pe 30 săptămâni, o carte foarte instructivă în mâna învățătorului. Legea de penziune, pentru învățătorii populari din Ungaria. Vasile Petri a mai redactat încă, începând dela an. 1876, revista pedagogică „Școala română“, iar mai târziu „Școala practică“, eșind din fiecare câte 4 tomuri. Aceste reviste pedagogice și astăzi sunt cetite cu mult interes de învățătorimea dornică de înaintare și progres, pentru lecțiunile model, ce cuprind ele și pentru povețele practice pe cariera învățătoarească.

Rectificare. În Nr. 6 al foaiei noastre, la articolul „Tot în chestiunea catehizării“, s'a strecurat o eroare, ce alterează sensul. Anume: pe pagina a V-a coloana I pasigiul ultim, rândul al II-lea, în loc de: „pun fundament istoric“ — a se rectifica: „pun fundament statornic“.

Concurse.

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei de cl. III. Neagra, se escrie concurs, cu termen de 30 zile, dela prima publicare, în foaia „Biserica și Școala“.

Venitele acestei parohii sunt: 1) usufructul $\frac{1}{2}$ sesii pământ estravilan, 2) birul și stolele îndatinate și 3) întregirea venitelor dela stat, amăsurat calificațiunii fiitorului preot.

Recurenții sunt poștiți, ca recursese ajustate cu documentele prescise și adresate comitetului parohial gr. or. rom. din Neagra, să le subștearnă la Oficiul protoprezbiteral gr. or. rom. din Buttyin (com. Arad), având a se prezentă în care-va Duminecă, ori sârbătoare, în s-ta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial

În conștelegre cu: *Ioan Georgia* pprezb. Butenilor

—□—

3—3

Conform ordinului Veneratului Consistor aradan de dto 21 Ianuarie (3 Februarie) 1905 Nr. 123/905, se escrie de nou concurs pentru parohia vacantă din **Tornea** cu condițiunea calificațiunii de clasa a II-a și cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt:

1. Venitul unei jumătăți de sesiune parohială constătătoare din 24¹⁸⁰⁰/₁₆₀₀ jug. catastrale. 2. Birul preoțesc uzuat. 3. Stolele legale. Întregirea dela stat conf. legii.

Văduva reposatului preot Pavel Moga beneficiază jumătate din toate venitele până în 10/23 Nov. 1905.

Recurenții sunt poștiți ca recursese instruite cu documentele prescise, adresate comitetului parohial din Tornea, să le subștearnă oficiului protopopesc din Arad, având a se presenta în sfânta biserică din Tornea, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Arad, 24 Ianuarie (6 Februarie) 1905.

Pe baza autorizării primite dela comitetul parohial:

Vasille Beleş, protopop.

—□—

3—3

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. I.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifica și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm îndeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

5—10

**Să Spriginim
propria noastră artă română!**

**Dacă voiți
să aveți
un op de valoare,
științific-literar**

sau
**predici, gazete
sau alte manuale
culese într'un stil
curat românesc,
adresați-Va cu în-
credere deplină
la**

Domnii preoți și învățători!
Sunt rugați să țină de sfântă datorință
ca toate recvisitele necesare sf. bi-
serici și școli, să 'și-le comande
direct și cu încredere deplină
de la

**Cine oare?
n'ar dori ca
scrierile sale
să fie cu
executare tehnică
cu gust și înfățișare
plăcută și dragă lașe
alături estern cal și
internă?**

**Cei ce asta o doresc
adreseze la**

Tipografia diecezană

în Arad

strada Révay nr. 10 (visăvis de Conzistor).

**Acest atelier
în care e introdusă
cea mai nouă or-
tografie a Acade-
miei române**

și
provăzută fiind cu
cel mai fin material
promite a fi cu cea
mai strictă atenție
la executarea a ori-
ce lucrări atingă-
toare de arta tipo-
grafică

**Toate tipăriturile
privitoare la comptabilitatea
preoțească și învățătorească, se
capătă numai la tipografia noastră, în
a cărei depozit sunt toate cele de lipsă
comunelor noastre bisericesti-confesionale.**

**Acest atelier
tipografic**

execută prompt,
corect

și
pe lângă asta de la
frați, are în vedere
a executa comande
cu un preț foarte
convenabil.
Toate acestea nu-
mai ca arta română
să prospereze și
înflorească!

**Munca cinstită
impune fraților tot sprijinul!**